

PROGRAMA CURSULUI OPȚIONAL* ISTORIA CULTURII EUROPENE ÎN ANTICHITATE ȘI ÎN EVUL MEDIU

RODICA TUDORICĂ, DR. AURELIAN TUDORICĂ**

NOTĂ DE PREZENTARE

Istoria culturii europene în Antichitate și în Evul Mediu este un curs opțional destinat clasei a IX-a, cu o oră săptămânal, pentru orice filieră și profil.

Scopul disciplinei propuse este:

- corelarea istoriei societății europene cu istoria culturii acesteia în Antichitate și în Evul Mediu;
- aprofundarea cunoștințelor, capacităților și atitudinilor dobândite de elevi în cadrul lecțiilor de cultură prevăzute în programa de Istorie, clasa a IX-a;
- stimularea interesului elevilor pentru valorile culturale.

Structura programei este:

- Obiective cadru
- Obiective de referință
- Exemple de activități de învățare
- Conținuturi

Obiectivele cadru sunt centrate pe capacități de comprehensiune, analiză și evaluare a actului de cultură, ca și pe atitudini responsabile de păstrare și de îmbogățire a tezaurului spiritual de valori.

Obiectivele de referință exprimă expectația învățării pe parcursul primului an de istorie a culturii.

Exemplele de activități de învățare propun modalități de atingere a obiectivelor, în funcție de strategia didactică pentru care s-a optat și de experiența elevilor.

Conținuturile învățării urmează succesiunea culturilor create de popoarele Europei din Preistorie până în Renaștere. Sunt abordate domenii și creații reprezentative, ca argumente ale identității popoarelor și ale contribuției lor la făurirea civilizației europene.

* Problematika actuală a curriculum-ului la decizia școlii la Constantin Vitanos – *Didactica Istoriei. Competențe manageriale ale profesorului*, în "Studii și articole de istorie" LXVII/2002, p. 129-136.

* Profesori la Liceul "I. Neculce".

OBIECTIVE CADRU

- Înțelegerea limbajului de specialitate și utilizarea lui adecvată
- Înțelegerea și reprezentarea timpului și a spațiului în istoria culturii
- Cunoașterea și investigarea creațiilor culturale și manifestărilor spirituale
- Cultivarea atitudinii pozitive față de sine și de ceilalți prin actul de cultură

**OBIECTIVE DE REFERINȚĂ
ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE****1. Înțelegerea limbajului de specialitate și utilizarea lui adecvată**

Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
La sfârșitul clasei a IX-a, elevul va fi capabil:	În cursul clasei a IX-a, se recomandă:
1. să utilizeze noțiunile specifice în situații noi de învățare	♦ caracterizarea unei creații culturale și manifestări spirituale folosind limbajul de specialitate ♦ redactarea unui referat
2. să definească concepte, manifestări culturale, tehnici de exprimare artistică	♦ alcătuirea unui glosar tematic
3. să identifice evoluția semnificației unor termeni	♦ compararea semnificațiilor inițiale și moderne ale unor termeni

2. Înțelegerea și reprezentarea timpului și a spațiului în istoria culturii

Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
La sfârșitul clasei a IX-a elevul va fi capabil:	În cursul clasei a IX-a, se recomandă:
1. să integreze valori/manifestări spirituale în succesiunea epocilor istorice	♦ realizarea unor frize cronologice/tabele sinoptice ale valorilor/manifestărilor spirituale
2. să identifice ariile de cultură în Europa	♦ amplasarea valorilor/manifestărilor spirituale în spațiul în care s-au creat/propagat

3. Cunoașterea și investigarea creațiilor culturale și manifestărilor spirituale

Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
La sfârșitul clasei a IX-a, elevul va fi capabil:	În cursul clasei a IX-a se recomandă:
1. să analizeze creațiile culturale/manifestările spirituale specifice unui moment istoric	♦ dezbateri asupra unei creații culturale/manifestări spirituale

	<ul style="list-style-type: none"> ♦ recunoașterea modelului și a valorilor morale, civice și estetice promovate de societate prin actul de cultură
2. să compare creații culturale/manifestări spirituale din aceeași epocă sau din epoci succesive	<ul style="list-style-type: none"> ♦ recunoașterea elementelor specifice și general umane ale unei creații culturale ♦ stabilirea punctelor comune și particulare ale mai multor creații culturale/manifestări spirituale
3. să descrie caracteristicile culturale ale unei epoci istorice pornind de la o creație/valoare spirituală reprezentativă a acesteia	<ul style="list-style-type: none"> ♦ prezentarea unei epoci istorice din perspectiva creațiilor/valorilor spirituale reprezentative ale acesteia
4. să integreze o creație în fenomenul cultural în care a apărut	<ul style="list-style-type: none"> ♦ formularea argumentelor pentru care o creație aparține unui anumit fenomen cultural
5. să utilizeze tehnici de investigare a creațiilor culturale	<ul style="list-style-type: none"> ♦ redactarea unui studiu monografic/a biografiilor unor personalități/a unei bibliografii, realizarea de postere/albume/fotografii ale monumentelor vizitate

4. Cultivarea atitudinii pozitive față de sine și față de ceilalți prin actul de cultură

Obiective de referință	Exemple de activități de învățare
La sfârșitul clasei a IX-a, elevul va fi capabil:	În cursul clasei a IX-a, se recomandă:
1. să-i cultive încrederea în capacitatea de investigare a unui act de cultură	♦ alcătuirea unor proiecte de grup care să promoveze valorile spirituale
2. să evalueze "mesajul" autorului	♦ exerciții de evaluare a "mesajului" autorului
3. să manifeste interes pentru conservarea bunurilor de patrimoniu	♦ realizarea unor activități de grup pentru punerea în valoare a creației spirituale locale, naționale și combaterea kitsch-ului

CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

I. Introducere

I.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- societate, cultură, religie, artă, știință, literatură, alfabet

I.2. Conținut:

- Introducere

II. Originile culturii europene

II.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- animism, totem, divinitate chthoniană și uraniană, civilizație megalitică

II.2. Conținut:

- Credințe și practici religioase. Artă preistorică și protoistorică

III. Cultura lumii egeene a bronzului

III.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- *Magna Mater*, practici inițiatice, labirint, tholos
- palat, frescă, zid ciclopic

III.2. Conținut:

- Contribuția culturilor cretană și miceniană la tezaurul european

IV. Cultura lumii grecești în Antichitate

IV.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- alfabet grec, gimnaziu, liceu, academie
- mantică, orfism
- rațiune, etică, originea Universului, atom, sofști, stoici
- poem, poezie, teatru
- ordin arhitectonic, *Acropolis*, idealul uman

IV.2. Conținuturi:

- Scrierea, educația și religia
- Filosofie și știință
- Literatură
- Artele plastice
- Contribuția culturii grecești la tezaurul european

V. Cultura lumii romane în Antichitate

V.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- alfabet latin, spirit practic
- divinația, mistere mithraice
- oratorie, drept
- apeduct, hipocaust, mortar
- mecenat, *Eneida*, satiră, epigramă, "carpe diem"
- forum, cupolă, *Pantheon*, bazilică, arc de triumf, portret, statuie ecvestră

V.2. Conținuturi:

- Scrierea, educație și religia
- Știință și tehnică
- Literatură

- Artele plastice
- Contribuția culturii romane la tezaurul european

VI. Creștinismul – preliminariile unei noi matrice cultural-europene

VI.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- *Biblie*, noua concepție despre om, virtute, păcat
- apostol, ecumenism, edictul de la Milano
- monahism, eremiți, comunități creștine, misionarism, Marea Schismă
- Liturghie, post, căsătorie religioasă, solidaritate creștină

VI.2. Conținuturi:

- Doctrină și valori morale
- De la origini la religia de stat
- Instituția Bisericii
- Modul de viață creștin

VII. Cultura în “lumea barbară”: daci, celți, germanici

VII.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- Zamolxis, druzi, Odin, Wulfila
- arta argintului, cavalerul trac, cloissoné, miniatura, *Mausoleul lui Teodoric*

VII.2. Conținuturi:

- Contribuția culturii din “lumea barbară” la tezaurul european

VIII. Cultura bizantină

VIII.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- elite, Universitatea din Constantinopol, neoplatonism
- *Codul lui Iustinian, Alexiada*
- focul grecesc
- *Lexiconul Suida*, hagiografii, “poezie ritmică”, *Dighenis Akritas, Varlaam și Ioasaf*
- artă mistică și simbolică, plan în cruce greacă, cupolă, pandantiv, Iisus Pantocrator, mozaic

VIII.2. Conținuturi:

- Medii intelectuale și “producții” filosofico-științifice
- Literatură
- Artele plastice
- Contribuția culturii bizantine la tezaurul european

IX. Cultura medievală occidentală

IX.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- minuscula carolingiană, pedagogie și școală creștină, Școală Palatină, arte liberale, universități
- scolastică, disputa universalilor, raționament, *Summa theologiae*

- etimologii, enciclopedii, cosmologie, astrologie, alchimie, caracter sacramental al cercetării
- literatura goliarzilor, poem epic și alegoric, roman cavaleresc, farsă, truveri, teatru religios
- Capelă Palatină, castel, donjon, plan în cruce latină, portal, boltă romanică și gotică, vitraliu, tapiserie, miniatură

IX.2. Conținuturi:

- Scriere, educație și biblioteci
- Filosofia și știința
- Literatura
- Artele plastice
- Contribuția culturii medievale occidentale la tezaurul european

X. Cultura medievală în spațiul românesc

X.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- letopiseț, limbi de cultură, tipar
- stiluri arhitectonice (moldovenesc, muntenesc, brâncovenesc), pictură murală

X.2. Conținuturi:

- Cultura medievală din spațiul românesc, parte integrantă a culturii europene

Lecții de sinteză

1. Reiniscente preistorice și protoistorice în cultura epocilor istorice ulterioare
2. Destinul în Antichitate și Evul Mediu
3. Tânărul și preocupările lui în cultura antică și medievală
4. Teme și mituri antice și medievale "redescoperite" în timpurile moderne

PROGRAMA CURSULUI OPȚIONAL ISTORIA CULTURII EUROPENE DE LA RENEAȘTERE ÎN CONTEMPORANEITATE

NOTĂ DE PREZENTARE

Disciplina **Istoria culturii europene de la Renaștere în contemporaneitate** este un curs opțional destinat clasei a X-a, cu o oră săptămânal, pentru orice filieră și profil.

Ea se dorește a fi un discurs complementar disciplinei **Istorie, Curriculum școlar pentru clasa a X-a și a XI-a**.

Scopul disciplinei propuse este:

- să coreleze istoria societății europene cu istoria culturii acesteia din Renaștere până în contemporaneitate;

- să aprofundeze cunoștințe, capacități și atitudini dobândite de elevi în cadrul lecțiilor de cultură prevăzute în programa de Istorie, clasa a X-a;
- să extindă dimensiunea culturală a capitolului destinat spiritualității europene la disciplina istorie, clasa a XI-a;
- să integreze spațiul românesc în fenomenul cultural continental;
- să stimuleze interesul elevilor pentru cultura și emoția estetică.

Structura programei este:

- Competențe
- Valori și atitudini
- Conținuturi

Conținuturile învățării sunt organizate tematic. Ele analizează și exemplifică marile curente de gândire și creație științifică, tehnică și artistică din Europa de la Renaștere până în contemporaneitate, în succesiunea lor cronologică și logică.

Este prezent totodată și spațiul românesc ca receptor și coautor la ansamblul continental de valori.

COMPETENȚE

- Dezvoltarea vocabularului istoric, științific, tehnic, artistic
- Utilizarea informației istorice, științifice, tehnice, artistice provenite din surse primare și secundare
- Prezentarea caracteristicilor globale, respectiv, detaliu ale unei creații spirituale/ale unui curent artistic
- Descrierea și analizarea unei creații spirituale/a unui curent artistic

VALORI ȘI ATITUDINI

- Înțelegerea rolului actului de cultură în societate
- Stimularea interesului elevilor pentru creația spirituală
- Combaterea kitsch-ului
- Punerea în valoare și protejarea bunurilor de patrimoniu local, național, european

CONȚINUTURI

I. Introducere

I.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- societate, cultură, modernitate

I.2. Conținut:

- Introducere

II. Renașterea și Reforma

II.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- Renaștere, antropocentrism, umanism critic și erudit, uomo universale, tipar, academia platoniciană, utopie; Reforma
- *Gargantua și Pantagrauel*, colegiu latin de la Cotnari, învățământ în limba maternă
- Știință experimentală, *Coligatul* de la Sibiu
- *Romeo și Julieta*, *Letopisețul Țării Moldovei până la Aaron Vodă*, traducerea *Bibliei*
- perspectivă, statuia ecvestră, *Moise*, *Palatul Pitti*, gravura, armonia proporțiilor, austeritate

II.2. Conținuturi:

- Idealul uman la începutul epocii moderne
- Educația și știința
- Renașterea literară
- Renașterea artistică

III. Barocul și roccoco-ul

III.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- baroc, spirit mistic și profan, *Indexul căștilor interzise*, roccoco
- "lumea ca teatru", *Fântâna turmelor*
- polifonie, corală religioasă, concert profan
- Colonadă, Biserica Trei Ierarhi, revoluție caravaghistă

III.2. Conținuturi:

- Coordonate educaționale ale Conciliului de la Trento
- Literatură și muzică barocă
- Baroc și roccoco în arta plastică

IV. Clasicismul

IV.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- clasicism, cult monarhic, Academii regale, artă oficială
- canon artistic, elocință, *Britannicus*, *Avarul*, comedia-balet
- *Versailles*

IV.2. Conținuturi:

- Idealul clasic al omului. Sistemul educațional
- Clasicismul în literatură și muzică
- Clasicismul în arta plastică

V. Revoluția științifică și progresul tehnic (secolele al XVII-lea – al XVIII-lea)

V.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- empirism, cartezianism, heliocentrism

- calculul infinitezimal, mecanică, legea gravitației universale, sistem de clasificare al plantelor și animalelor
- lunetă, microscop, pendul, termometru
- mașinism, cocs, oțel, pavarea drumurilor, bicicletă
- societate științifică, Politehnică

V.2. Conținuturi:

- Revoluția în gândire
- Performanțe științifice
- Performanțe tehnice

VI. Iluminism, neoclasicism și preromantism

VI.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- iluminism, deism, materialism, spiritualitate universală, neclasicism, sensibilitate preromantică
- medii savante, saloane de lectură, laicizarea tiparului, *Enciclopedia*, *Emile*
- *Suferințele tânărului Werther*, Școala Ardeleană
- *Oda bucuriei*, simfonie, serenadă
- artă personală, confort, temă eroică, stil Empire

VI.2. Conținuturi:

- Filosofia luminilor și educația iluministă
- Literatura secolului al XVIII-lea
- Arta neoclasică și preromantică. Stilul clasic în muzică

VII. Educația, știința și tehnica în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea

VII.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- alfabetizare, laicizarea învățământului, legea instrucțiunii din Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei, școli profesionale
- diversificarea presei
- geometrie neeuclidiană, structura materiei, teoria relativității, radioactivitate, selecție naturală, vaccin, bacteriologie, sociologie, document istoric, Academia Română
- pozitivism, critica inteligenței și a cunoașterii raționale, evoluționism, socialism
- revoluție în transporturi și comunicații, bec, coloranți, mase plastice, fotografie, cinematografie, podul de la Cernavodă

VII.2. Conținuturi:

- Educația
- Știința și filosofia
- Tehnica

VII. Artele în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea

VIII. 1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- romantism, "la Bataille d'Hemani", *Luceafărul*

- *Nabucco*, lied
- realism, *Comedia umană*, naturalism, junimism, simbolism
- verism, Boema, Școala de la Barbizon
- eclecticism, Modern Style, Ateneul Român, impresionism, postimpresionism, expresionism, cubism
- cultură de masă, naționalism cultural, "artă totală"

VIII.2. Conținuturi:

- Romantismul în literatură, muzică și arte plastice
- Realismul în literatură, muzică și arte plastice
- Curente moderniste

IX. Educația, știința și tehnica în secolul al XX-lea (după primul război mondial)

IX.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- "omul nou", specializare, policalificare
- monopol ideologic, alienare umană, existențialism
- sonicitate, motor cu reacție, automobil, insulină
- tranzistor, computer, noi surse de energie, satelit, inginerie genetică
- mass-media

IX.2. Conținuturi:

- Educația în regimurile totalitare și democratice
- Știința europeană și contribuții românești
- Tehnica europeană și contribuții românești

X. Artele în secolul al XX-lea (după primul război mondial)

X.1. Termeni istorici-cheie, concepte, probleme de atins:

- "anii nebuni", avangardism, teatrul absurdului, artiști angajați
- proletcultism, cultul personalității "geniul rasei"
- abstracționism, *Pasărea măiastră*, artă fotografică
- beton armat, Micul Paris, Bauhaus, urbanizare forțată
- *Rapsodia Română*, jazz, rock, rap
- cinematografie angajată și de autor, micul ecran
- artă comercială, kitsch, artă informatizată, transnaționalism

X.2. Conținuturi:

- Literatura
- Artele plastice
- Muzica
- Cinematografia

Lecții de sinteză

1. Idealul uman din Renaștere până astăzi
2. Revoluția în știință și tehnică în secolele al XVII-lea – al XX-lea
3. Artele plastice în mișcare (secolele al XIX-lea – al XX-lea)